

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA KUHITIMU KIDATO CHA NNE

015/2

ELIMU YA DINI YA KIISLAMU 2

(For Both School and Private Candidates)

Muda: Saa 3

MAJIBU

Mwaka: 2015

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B, C na D zenye jumla ya maswali kumi na mbili.
2. Jibu maswali manne, swali moja kutoka kila sehemu
3. Kila swali lina alama 25.

maktaba.tetea.org

1. Jadili hoja nne zilizoletwa na makafiri wakimzingatia Mtume Muhammad (s.a.w) kuitunga Qur'an kwa manufaa yake binafsi na kujibu hoja zake.

i. Hoja ya kutafuta umaarufu: Makafiri walidai kuwa Mtume Muhammad (s.a.w) alitunga Qur'an ili kujitafutia umaarufu. Hata hivyo, hoja hii inapingwa kwa sababu Mtume alikabiliwa na upinzani mkali, mateso, na ukosefu wa mali badala ya umaarufu alioidaiwa kuutafuta.

ii. Hoja ya kisiasa: Walidai kuwa Mtume alitunga Qur'an kwa nia ya kupata mamlaka ya kisiasa. Hili linapingwa kwa sababu aliwaachia watu uhuru wa kukubali au kupinga ujumbe wake bila shuruti yoyote.

iii. Hoja ya biashara: Waliona kwamba Qur'an ilitumiwa kama mbinu ya kibiashara kwa sababu ya wafuasi wake walioongezeka. Lakini ukweli ni kwamba Mtume aliishi maisha ya kawaida, hata katika hali za mafanikio, akionyesha kuwa hakuwa na nia ya kibiashara.

iv. Hoja ya kujilinda: Waliona Qur'an kama njia ya kujitetea dhidi ya maadui. Hoja hii inapingwa kwa sababu Mtume alionyesha rehema kwa maadui zake, jambo ambalo haliwezi kuwa nia ya mtu anayetafuta kinga binafsi.

2. Andika tafsiri ya Suratu adh-Dhuha na kisha eleza mafunzo sita yatokanayo na sura hiyo.

Tafsiri ya Suratu adh-Dhuha:

- Naapa kwa mchana wakati wa mwanga wake.
- Na kwa usiku unapokuwa kimya.
- Mola wako hakuacha wala hakukasirika.
- Na hakika kesho ni bora kuliko leo.
- Na Mola wako atakupa mpaka uridhike.
- Je, hakukukuta yatima akakupatia makaazi?
- Na hakukukuta mpotevu akakuongoa?
- Na hakukukuta mhitaji akakutajirisha?
- Basi usimdhulumu yatima.
- Wala usimkaripie mwenye kuomba.
- Na kwa neema za Mola wako zisimulie.

Mafunzo sita yatokanayo na sura hii:

i. Mwenyezi Mungu hawasahau waja wake: Allah hakuwaacha Mitume wake wala hakuonyesha hasira kwao.

ii. Kesho ni bora: Waumini wanapaswa kuwa na matumaini kwa kesho yenye heri zaidi mbele ya Mwenyezi Mungu.

iii. Umuhimu wa shukrani: Waumini wanapaswa kushukuru kwa neema za Mwenyezi Mungu na kuzitumia kwa njia sahihi.

iv. Kuwahurumia wanyonge: Waumini wanafundishwa kuwajali yatima na kuwasaidia badala ya kuwadhulumu.

v. Kumtegemea Mwenyezi Mungu: Kama alivyoongoza na kumsaidia Mtume Muhammad (s.a.w), Mwenyezi Mungu pia huwasaidia waja wake waaminifu.

vi. Kutoa kwa wahitaji: Waumini wanakumbushwa umuhimu wa kuwasaidia wahitaji bila kuwakemea au kuwakatisha tamaa.

3. Hakika sisi tumeteremsha Qur'an kwa Kiarabu ili mpate kufahamu (12:2). Kwa mujibu wa Qur'an, eleza hekima sita za Qur'an kuhusishwa katika lugha ya Kiarabu.

i. Fasaha na wepesi wa kuelewa: Kiarabu ni lugha ya fasaha na yenye uwezo mkubwa wa kueleza mawazo magumu kwa njia nyepesi na ya wazi.

ii. Muundo wa kipekee: Qur'an imeandikwa kwa muundo wa kipekee ambao hauwezi kuigwa, jambo ambalo lilihitaji lugha fasaha kama Kiarabu.

iii. Lugha ya watu wa wakati huo: Kiarabu kilikuwa lugha ya watu wa Hijaz na Bara Arabu, hivyo kuifanya Qur'an kufahamika kwa urahisi miongoni mwao.

iv. Changamoto ya kiungu: Qur'an inatoa changamoto kwa watu kuleta sura moja kama zake kwa lugha ya Kiarabu, ikithibitisha kuwa ni wahyi wa Mwenyezi Mungu.

v. Utajiri wa maneno: Kiarabu kina maneno mengi yenye maana tofauti, jambo ambalo limewezesha Qur'an kueleza mambo ya kina kwa undani.

vi. Ulinganifu na uhalali wa maudhui: Kiarabu kimewezesha kufikisha ujumbe wa Qur'an kwa ulinganifu unaoendana na maudhui ya dini ya Kiislamu.

4. Kwa kuzingatia kazi za Malaika, eleza jinsi imani juu ya kuwepo kwao inavyoathiri maisha ya kila siku ya muumini.

i. Kuongeza hofu ya Mungu: Kujua kwamba Malaika waandishi wanaandika kila tendo la mtu humfanya muumini awe mwangalifu na matendo yake, akijiepusha na dhambi.

ii. Kuimarisha ibada: Malaika kama Jibril, aliyekuwa akileta wahyi kwa Mitume, humtia moyo muumini kufanya ibada kwa bidii na kujitahidi kumkaribia Mwenyezi Mungu.

iii. Kuimarisha matumaini: Kujua kwamba Malaika wanamuomba msamaha kwa Mwenyezi Mungu kunampa muumini matumaini ya kupata rehema na neema za Mungu.

iv. Kujua msaada wa Mungu: Malaika walishiriki katika vita vya Badr kwa kuwasaidia Waislamu, jambo linalothibitisha kwamba Mwenyezi Mungu huwasaidia waumini wake katika nyakati ngumu.

v. Kuimarisha nidhamu ya kimaisha: Malaika wanafuatilia na kuandika matendo ya kila mtu, jambo linalomfanya muumini kuwa makini katika matendo yake yote, akijiepusha na dhuluma na udanganyifu.

vi. Kuthibitisha maisha ya Akhera: Kujua kwamba Malaika wanahusika na kuleta roho za wafu na kudhibiti matukio ya kaburi humsaidia muumini kujiandaa vyema kwa maisha ya baada ya kifo.

v. Hapana Mtume baada ya Muhammad (s.a.w). Thibitisha kwa kutoa hoja tano.

v. Ujumbe kamili wa Qur'an: Qur'an ni kitabu cha mwisho cha wahyi, kinachojumuisha mafunzo yote muhimu kwa wanadamu na hakiitaji wahyi mwingine kutoka kwa Mtume mwingine.

ii. Hadithi za Mtume: Mtume Muhammad (s.a.w) alitangaza wazi kuwa yeye ndiye Mtume wa mwisho kwa kusema, "Hakuna Mtume baada yangu."

iii. Ukamilifu wa dini ya Uislamu: Uislamu ni dini iliyokamilika, kama ilivyotangazwa katika Qur'an (5:3), hivyo haina haja ya wahyi mpya au Mtume mwingine.

iv. Utambuzi wa Umma: Historia inaonyesha kuwa hakuna Mtume mwingine aliyeonekana baada ya Muhammad (s.a.w), jambo linalothibitisha kwamba hakuna hitaji la Mtume mpya.

v. Maisha ya mfano wa Mtume: Mtume Muhammad (s.a.w) aliweka mfano kamili wa maisha ya Kiislamu kwa wanadamu wote, ambayo inatosha kama mwongozo wa kudumu.

6. Hakika Mwenyezi Mungu husamehe kushirikishwa; na Husamehe yasiyokuwa haya kwa Amtakaye. Na anayemshirikisha Mwenyezi Mungu bila shaka amebuni dhambi kubwa (4:48). Eleza aina kuu nne za shirk kisha oneshwa madhara matatu ya shirk kwa mujibu wa Qur'an.

Aina kuu nne za shirk:

i. Shirk ya ibada: Kumwabudu au kumuomba msaada mwingine yeyote kando na Mwenyezi Mungu.

ii. Shirk ya nia: Kufanya ibada kwa lengo la kujionesha au kuwafurahisha watu badala ya kumridhisha Mwenyezi Mungu.

iii. Shirk ya utawala: Kukubali sheria au mamlaka yoyote inayopingana na sheria za Mwenyezi Mungu.

iv. Shirk ya upendo: Kumpenda au kumpa kipaumbele kiumbe mwingine zaidi ya Mwenyezi Mungu.

Madhara matatu ya shirk kwa mujibu wa Qur'an:

i. Shirk ni dhambi isiyosameheka: Mwenyezi Mungu amesisitiza kwamba atawasamehe wenye dhambi nyingine isipokuwa wale wanaoshirikisha (4:48).

ii. Shirk inaharibu matendo: Mtu anayemshirikisha Mwenyezi Mungu, matendo yake yote mema hayana thamani mbele ya Mwenyezi Mungu (39:65).

iii. Shirk humpeleka mtu Motoni: Mwenyezi Mungu ameahidi kwamba wale wanaoshirikisha hawataingia Peponi na watakuwa Motoni milele (5:72).

7. Ainisha idadi ya rakaa katika swala tano za kila siku, kisha chambua umuhimu wa kusimamisha swala katika Uislamu kwa kutoa hoja sita.

Idadi ya rakaa katika swala tano za kila siku:

i. Fajr: Rakaa 2 za faradhi.

ii. Dhuhur: Rakaa 4 za faradhi.

iii. Asr: Rakaa 4 za faradhi.

iv. Maghrib: Rakaa 3 za faradhi.

v. Isha: Rakaa 4 za faradhi.

Umuhimu wa kusimamisha swala katika Uislamu:

i. Kuimarisha uhusiano na Mwenyezi Mungu: Swala ni ibada ya moja kwa moja kati ya muumini na Mwenyezi Mungu, inayompa nafasi ya kumtukuza na kumshukuru.

ii. Kuweka nidhamu ya kila siku: Ratiba ya swala tano huweka nidhamu ya wakati kwa muumini na kumfundisha kuheshimu muda.

iii. Kuondoa dhambi: Swala hufuta dhambi ndogo, kama ilivyobainishwa katika Hadithi, kuwa swala ni kama mto unaosafisha mwili wa mtu mara tano kwa siku.

iv. Kuimarisha mshikamano wa kijamii: Swala za jamaa, hususan msikitini, huleta mshikamano na mshikamano wa kijamii kati ya Waislamu.

v. Kujiepusha na maovu: Swala huzuia muumini kufanya maovu na kumkumbusha umuhimu wa maisha ya ucha Mungu.

vi. Kujenga tabia za maadili: Kuswali hufundisha uvumilivu, unyenyekevu, na huruma, ambazo ni msingi wa maisha ya Kiislamu.

8. "Na katika vistara vyao (ya kuonesha hasani zake juu yenu) ni kuwa amekuumbieni wake zenu katika jinsi zenu ili mpate tulizo kwao; naye amejaalia mapenzi na huruma baina yenu. Hakika zimo ishara kwa watu wanaofikiri." (30:21). Fafanua mambo sita ambayo ni wajibu kwa mume kumfanyia mkewe.

i. Kutoa mahari: Mume anapaswa kumpa mke mahari kabla au wakati wa ndoa kama ishara ya heshima na wajibu wake kwa mke.

ii. Matunzo ya kifamilia: Ni jukumu la mume kutoa chakula, mavazi, na makaazi kwa familia yake kwa mujibu wa uwezo wake, kama inavyosisitizwa katika Qur'an.

iii. Kumheshimu na kumpenda mke: Mume anapaswa kumheshimu mkewe na kumshirikisha katika maamuzi ya kifamilia ili kudumisha uhusiano wa amani.

iv. Kumfundisha dini: Ni jukumu la mume kumfundisha mkewe maadili na mafundisho ya Kiislamu ili kuhakikisha familia inaishi kwa misingi ya dini.

v. Kumsaidia kazi za nyumbani: Mume anapaswa kumsaidia mkewe katika kazi za nyumbani, akionyesha huruma na upendo.

vi. Kutoonyesha dhuluma: Mume haruhusiwi kumdhulumu mkewe kimwili, kiakili, au kihisia, kwani Uislamu unasisitiza uadilifu na huruma ndani ya ndoa.

9. Kuna aina kuu mbili za talaka, talaka rejea na talaka isiyorejea. Fafanua aina tano za talaka.

i. Talaka rejea: Hii ni talaka ambayo mume anaweza kumrejea mkewe bila ndoa mpya ndani ya kipindi cha eda (miezi mitatu).

ii. Talaka isiyorejea: Hii ni talaka ya mwisho ambayo mke hawezi kurejea kwa mumewe bila ndoa mpya baada ya kipindi cha eda.

iii. Talaka ya 'ila: Hii ni talaka inayotokea pale ambapo mume anaapa kutokaribiana kimwili na mke wake kwa muda wa miezi minne au zaidi.

iv. Talaka ya khul: Hii ni talaka ambayo mke anaomba kutoka kwa mumewe kwa kutoa fidia (kama mahari) ili kumaliza ndoa.

v. Talaka ya zihaar: Hii ni talaka inayotokea pale ambapo mume anasema maneno ya kumlinganisha mkewe na mtu asiyefaa kuishi naye, na hivyo kupelekea kuvunjika kwa ndoa.

10. Chambua mafunzo sita tunayoyapata kutokana na vita vya pili vikuu vya Mtume (s.a.w).

i. Mshikamano wa Waislamu: Vita hivi vilionyesha umuhimu wa mshikamano wa Waislamu dhidi ya maadui wa dini yao.

ii. Kujiandaa vizuri: Waislamu walijifunza umuhimu wa mipango na maandalizi mazuri kabla ya vita ili kufanikisha ushindi.

iii. Kumtegemea Mwenyezi Mungu: Waislamu walielewa kwamba ushindi hutoka kwa Mwenyezi Mungu, hivyo wanapaswa kumtegemea zaidi.

iv. Subira katika changamoto: Vita hivi vilifundisha Waislamu kuwa wavumilivu katika changamoto na majaribu ya kijeshi.

v. Kuheshimu amri za kiongozi: Waislamu walijifunza umuhimu wa kufuata amri za kiongozi wao ili kuepusha machafuko au kushindwa.

vi. Rehema kwa maadui: Mtume alionyesha huruma kwa maadui waliojisalimisha, jambo lililowavutia wengi kuingia katika Uislamu.

11. Kwa kurejea historia ya dola ya Kiislamu baada ya kufa kwa Mtume (s.a.w) hadi Makhalifa wanne waongofu, eleza njia tatu za kumpata Khalifa kisha bainisha majukumu manne ya Khalifa.

Njia za kumpata Khalifa:

i. Shura (baraza la ushauri): Khalifa anachaguliwa kupitia majadiliano na ushauri wa viongozi wa Kiislamu wenye hekima.

ii. Mapendekezo ya Khalifa aliyepita: Khalifa aliyekuwepo anaweza kupendekeza mtu wa kumrithi kulingana na uwezo na uadilifu wake.

iii. Kuchaguliwa na waislamu: Jamii ya Waislamu inaweza kumpigia kura au kumchagua Khalifa kulingana na sifa zake.

Majukumu manne ya Khalifa:

i. Kusimamia sheria za Kiislamu: Khalifa anapaswa kuhakikisha sheria za Kiislamu zinaheshimiwa na kutekelezwa katika jamii.

ii. Kulinda mipaka ya Kiislamu: Khalifa ana jukumu la kulinda ardhi na mipaka ya Dola ya Kiislamu dhidi ya maadui.

iii. Kusimamia haki za kijamii: Khalifa anapaswa kuhakikisha haki na usawa vinadumishwa katika jamii ya Kiislamu.

iv. Kueneza Uislamu: Khalifa ana jukumu la kueneza dini ya Kiislamu kwa njia za amani na hekima.

12. Eleza mambo sita yaliyodhihirisha uadui wa wanafiki dhidi ya dola ya Kiislamu Madinah.

i. Kukataa kushiriki vita: Wanafiki walijiondoa katika jeshi la Kiislamu kwa makusudi ili kudhoofisha morali ya Waislamu.

ii. Kutoa taarifa kwa maadui: Walishirikiana na makafiri na kutoa siri za Waislamu kwa maadui wa Kiislamu.

iii. Kuzusha fitna ndani ya jamii: Wanafiki walieneza uvumi na fitna ili kugawanya Waislamu na kudhoofisha mshikamano wao.

iv. Kupinga amri za Mtume (s.a.w): Wanafiki walikataa kufuata amri za Mtume, wakijaribu kuonyesha kutokuwa na uhalali wa uongozi wake.

v. Kujifanya Waislamu: Walijifanya Waislamu kwa nje lakini walikuwa na nia ya kuharibu Uislamu kutoka ndani.

vi. Kujenga msikiti wa fitna: Wanafiki walijenga msikiti maalumu kwa ajili ya njama zao dhidi ya Waislamu, lakini ulibomolewa kwa amri ya Mtume.